

ЕЗИКОВАТА ИГРА В ЛОЗУНГИТЕ НА СЪВРЕМЕННИЯ ПРОТЕСТИРАЩ БЪЛГАРИН

Ния Донева (Русе, България)

Лозунгът на протеста е особен тип писмен текст с идеологическо или социално-политическо съдържание. Той е основният словесен инструмент на протестиращия за изразяване на неговата гражданска позиция, основно изразно средство за експресивно-емоционална изява на аксиологическата гледна точка на осъзналия гражданската си отговорност човек относно устройството на света. Това е текст, зад който стои езикова личност (Караулов 1987: 26–27), затова той може да се изследва като лингвистично явление. Лозунговият език на протеста играе с форми и значения, заявява желание да се изразява запомнящо се, различно, необикновено. Той може да бъде верен показател за езиковата компетентност на своя носител, който демонстрира активно владение на езика. Протестните текстове показват осъзнати начини за творческото използване на езика с цел постигане на многопосочно социално-политическо и идеологическо въздействие върху адресата с оглед на висшите ценности на една антропологически ориентирана политика.

Основната цел на настоящата работа е да се опишат някои от основните форми, чрез които се осъществява езиковата игра в лозунгите, издигани на гражданските протестни митинги в България през 2013 г. Обект на изследването са 400 лозунга. В нашето проучване приемаме виждането на схващането на Лиляна Цонева за езиковата игра *„като творческо, нестандартно използване на езиковите средства в текста, като съзнателно отклонение от езиковите норми за създаване на определен естетически (най-често комичен) ефект”*. (Цонева: 2002).

Езиковата игра е свързана с креативния потенциал на езика като важен стимул на неговото развитие, т.е. тя е част от вътрешната му характеристика.

В лозунгите от протестните митинги през 2013 г. се наблюдава широка и честа употреба на формите на езикова игра, което дава

повод да се разберат и осъзнаят лингвокреативните възможности на техните създатели с цел постигане на по-голяма експресивност и въздействена сила на лозунгите.

В резултат на аналитичните наблюдения върху езиковата игра, осъществявана в протестните лозунги, обособяваме следните по-характерни игрови форми:

1. Преосмисляне на фразеологизми, пословици и поговорки

Преосмислянето се постига посредством:

А. Структурно-семантично разширяване на преосмисляното словосъчетание:

• ***Защо от България не емигрират политици? Защото изтичат мозъци, а не задници!*** (преосмисленото словосъчетание „изтичане на мозъци”)

• ***Вдигайте си чуковете и сърповете!*** (преосмисленото словосъчетание „вдигам си чуковете”)

• ***Ако на лъжата краката са къси, държавата ще ходи на ръце!*** (преосмисленото словосъчетание „На лъжата краката са къси”)

Б. Замяна на компонент от стандартния текст с друг компонент

• ***Парцал леке не хваща!*** (от „Пачавра леке не хваща”)

• ***Желязото се кове, докато е студентско!*** (от „Желязото се кове, докато е горещо”)

• ***Болен лъв носи!*** (от „Болен здрав носи”)

2. Цитиране

Наблюдават се следните случаи, като едни от цитираните прецедентни текстове са трансформирани, а други – не:

– **цитиране на известни личности**

• ***Ако загубя, печели цял народ, ако спечеля, печели само мафията!*** (от цитата на Васил Левски „Ако спечеля печели цял народ, ако загубя, губя само себе си”)

• ***18.07. от 08.30 ч. – Окупирай парламента! Денонощно! Вземи отпуск! Бъди тук! 176 години от рождението на Васил Левски – „Дела трябват, а не думи!”*** (от цитата на Васил Левски „Дела трябват, а не думи”)

– **цитиране от рекламни текстове**

• **Не става само с крадене, трябва и акъл!** (изходен текст – „Не става само с ядене, трябва и акъл”)

• **Корпоративна Търговска Банка. Клиентите са ни скъпи!** (от слогана на банката)

• **Изхвърляйте боклуците разделно – БСП, ДПС и Атака** (от добре позната екореклама)

• **Истинско кафе изживяване** (от слогана на известна марка кафе)

– цитиране на заглавия на филми

• **Гражданите отвърщат на удара!** (аналог на подзаглавието „Империята отвърща на удара” на игралния филм „Междузвездни войни”)

Със заглавието на много популярния в миналото български филм „На всеки километър” се играе езиково в следните лозунги:

• **Вие сте на всеки километър!**

• **Вие сте на всеки километър, ние сме един до друг!**

• **Катарзиси на всеки километър!**

• **Тримата от запаса!** (Осъществява се асоциативна връзка между управляващата тройна коалиция и заглавието на българския филм „Тримата от запаса”)

• **Сексът и властта – Мая Манолова!** (асоциация с американския филм „Сексът и градът”)

– цитати от художествени произведения

• **Късно е либе, за катарзис!** (цитат от произведението на Петко Славейков „Изворът на белоногата”- „Късно е либе, за китка”)

• **Пет нюанса сиво... Борисов, Станишев, Местан, Кунева, Сидеров** (словесен аналог на заглавието на популярната книга на Ерика Джеймс „Петдесет нюанса сиво” с преимуществено сексуален сюжет)

3. Каламбур

Каламбурът е една от основните игрови форми в лозунгите на протеста. Чрез него преди всичко се постига ефект на комичност и шеговитост, на ирония или сарказъм. Наблюдават се следните случаи на реализиране на игровата форма:

– каламбур чрез паронимия

• **Това не е протест, това е процес!** (протест ~ процес)

- **Гражданите срещу огражданите!** (гражданите ~ огражданите)

- **Май нещо не разбирате – „оставка” означава да си ходите, не да „оставате”!** (оставка ~ оставате)

- **Оставам не произлиза от глагола „оставка”** (оставка ~ оставам).

В последните два примера се наблюдава преднамерена рефлексия върху употребените ключови лексеми.

– каламбур чрез антонимия

- **Не съм платен, мразя ви безплатно!** (платен / безплатен)

- **Олигарски да си ходи, Буда да не се връща!** (ходя си / връщам се)

– каламбур чрез нарочни повторения

- **Вече не издържаме да ви издържаме!** (този лозунг може да се възприеме двусмислено – от една страна втората лексема „издържаме” може да се разгледа като повторение на първата лексема „издържаме” със същото значение, (нямам сили за нещо), но може и да се възприеме като омоним на лексемата „издържам”-подпомагам финансово. В този случай може да се допусне, че става дума за омонимия.

- **Не само Пеевски е грешка, вие всички сте грешка!**

- **Частичен президент, частично присъствие!**

- **Не искам да живея в ограбена страна с ограбена душа!**

- **Ние нямаме грам умора, вие нямате грам срам!**

– каламбур, конструиран чрез сродни думи

- **Имам чувства! Чувствам, че сте излишни!**

- **Ние не сме платени, ние плащаме!**

- **За да не емигрираме ние в Европа, емигрирайте вие на**

Бузлуджа.

4. Игра със собствените имена на адресатите на съобщението

Това са фонетични или лексикални преобразувания на собствените имена на адресатите, по пътя на асоциациите, ефектът от които е образуване на **антропонимни okazjiонализми**.

- **Болен лъв носи!** (от Волен Сидеров ~ болен)

- *Седнишев, Наместан, Оглушарски вѣн!* (от Станишев, Местан и Орешарски)
- *Оглушарски, това не е серенада! Оставка!* (от Орешарски ~ Оглушарски)
- *Плевнокио, върви си!* (от Плевнелиев ~ Плевнокио)
- *Олигарски, оставка!* (от Орешарски ~ Олигарски)
- *Кабинетът Олигарски вѣн!* (от Орешарски ~ Олигарски)
- *Долу Болен и селските мумури!* (от Волен Сидеров ~ Болен)

5. Езикова игра чрез римуване

Езиковата игра чрез включване механизма на римуването внася звукова и смислова ритмичност на изказа, обогатява го със свежа шеговитост и закачлива ирония. Подпомага и по-лесното запаметяване на текста. Тези игрови форми се оказват изключително продуктивни, като се използват различни видове рими (отворени и затворени, съседни и кръстосани, прости и сложни):

- *Оставката от вас, катарзисът от нас!*
  - *Вчера преврат с компромат! Днес управление на инат!*
- Утре- терор и диктат!*
- *Майсторите на преврата, развалете им играта!*
  - *За морето предпоставка е вашата оставка!*
  - *Огражденията са в ума ни, няма граници за духа ни!*
  - *Народе??? Протестираш или умираш – сам избираш!*
  - *Днес с плакати, утре с автомати!*
  - *Бойко бандит, стига геноцид!*
  - *Никаква пауза! Имаме кауза!*
  - *До кога трите кратуни ще ни правят на маймуни?*
  - *От чума Волен пак е болен!*
  - *Липса на морал – общество пред провал!*
  - *Рейтингът ви е кенеф, а вие искате да ми е кеф. Като нямате респект, ето ви афект!*
  - *Когато гръм удари, изчезвайте другари!*
  - *Серго, Волен и Местан- тикви от един бостан!*
  - *Нови избори по старите правила – отново четириглавата дамя!*
  - *Подайте оставката, че това е само загрявката!*
  - *Елате с нас, протестът е за вас!*

6. Спунеризъм (фонетична игра)

Фонетичната игра е творчески, продуктивен елемент на играта на езика. Комичното и шеговитото във фонетичната игра се постига чрез:

а. получаване на нова лексема посредством добавяне, премахане или променяне на фонама

• **БСП, ДПС, СДС, ДСБ, РЗС, Атака за(з)робиха България** (заробиха ~ загробиха)

– съчетаване на акцентното с графично оформяне на думата:

• **ИзЧЕЗвайте!** (фрагментът чез ~ аналог с ЧЕЗ)

• **Време е да преминете от ДЕМОкрация към пълната версия!** (фрагментът ДЕМО ~ аналог с английската дума demo = изпробване)

– създаване на okazjiонални думи:

• **Осравка!** (оставка ~ осравка)

• **Фалит на мутрокрацията!** (демокрация ~ мутрокрация)

• **Изсвинете се!** (извинете се ~ изсвинете се)

– игра чрез акростих:

• **Бавно**

Схващаща = БСП

Партия

• **Държавна**

Ама = ДАНС

Не

Сигурност

7. Игра с графиката

Чрез тази форма на езикова игра умело се приковава визуалното внимание върху кодираното послание в лозунга. Постига се чрез различни случаи на графично отделяне – най-често чрез по-едър шрифт на дадена част- на сричка, дума или на цяло изречение:

• **ИзЧЕЗвайте!**

• **Искам да посрещна ДЖУЛАЯ на морето!!! Не пред парламента! Вървете си добро! МАМКА ВИ!!!**

• **ПарламEND!**

• **Задължителен IQ- тест и ПСИХО- тест за депутати!**

- *София, Пловдив е с теб! ОСТАВКА!*
- *Искаме да имаме повече деца, но КАК?*
- *333 дни ви питаме КОЙ? А отговор няма ...*
- *Еничари, идва КРАЯТ!*
- *Серго, Волен, Бойко, Доган- В ЗАТВОРА!*
- *Оставка СЕГА!*
- *Ние работим, а вие КОГА?*
- *ВЪРНЕТЕ МИ ПАРИТЕ!!!*

8. Контаминиране на езикови единици от различни езици

Този начин за постигане на езикова игра се изразява в преплитане на фонемите, лексеми или цели изречения от различни езици, обединени в една езикова цялост. Механизмът безусловно приковава вниманието и привлича интереса към написаното или скандираното. Лозунгите, при които се наблюдава тази езикова игра, са следните:

- ***Орешарски, do you have balls?***

Тук основна част от лозунга е на английски език вероятно с цел нарочна автоцензура, поради вулгарната семантика на съобщението – чрез чуждия език авторът формално скрива комуникативното си намерение – нанасяне на обида.

- ***Сергей, вече и баба ми те unfriend-на!***

Тук оказионалната лексема unfriend-на е с интересна структура – изградена е от чуждоезиковата основа friend (приятел) с англоезичната представка „un” (със значение на отрицание) и „на”- словообразуваща част на български глагол.

- ***ДАНСwith me!!!***

Тук се използва двусмислицата вследствие на омофонията между домашната абrevиатура ДАНС и английската дума за танц, танцувам dance. Така действа ефектът на междуезиковата омофония.

• ***За протестиращи – кафето е от нас, оставката от тях. Coffee to go away! Моля, върнете чашата – тя доказва вашето присъствие! Please, return the cup- it certifies your presence!***

Конкретно изведените осем форми на езикова игра в езика на лозунга на протестиращия българин от 2013 г. показват различна активност и функционалност. Те представят езиковата игра на различни езикови равнища. Най-работещи са фонетичното и лексикал-

ното равнище. Като основни форми на езиковата игра в лозунгите от протестните митинги от 2013 г. се очертават каламбурът, цитирането и римуването.

От направеното изследване се налагат се следните по-важни изводи:

- В целостта на лозунга с повишена честота се налагат две или по-рядко три игрови форми, например – фонетична игра и графично оформление, фонетична игра и игра с преосмислени словосъчетания, цитирани и каламбур и пр.

- Каламбурът показва, че има многофакторна стратегия за разнообразни форми на езикова игра. Той разполага с богатата семантика, прагматика и стилистика на паронимията и антонимията

- Формите на езиковата игра в лозунгите от протестните митинги от 2013 г. се оказват оригинални средства за създаване на нова комуникативна стратегия, отхвърляща шаблона и клишетата и утвърждаваща политическите ценности като израз на една нова етика, на един нов хуманизъм в битието на съвременния българин.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Караулов 1987:** Караулов, Ю. Н. Русский язык и языковая личность, 1987.
Цонева 2002: Цонева, Л. Езиковата игра в съвременната публицистика, 2002.
Шаховский 2008: Шаховски, В. И. Лингвистическая теория эмоций, 2013.
Шемптов, Троянов 2013: Шемптов, Х., Троянов, В. Лозунги и отзвучи, 2013.

THE LINGUISTIC GAME IN SLOGANS OF THE CONTEMPORARY BULGARIAN REMONSTRANT

Niya Doneva (Ruse, Bulgaria)

The present science paper represents some of the basic verbal forms of linguistic game used in slogans that are shown in civil protest demonstrations in Bulgaria. With the help of these basic verbal forms the linguistic game in slogans gets realized in a very interesting ways.